

Stavovi roditelja djece redovne populacije prema integraciji djece sa posebnim potrebama

Rezime: Stavovi roditelja djece redovne populacije prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja uveliko mogu uticati na sami tok integrativnog postupka. Ponašanje i odnos roditelja prema sredini koja okružuje njihovo dijete utiče i na formiranje stavova same djece. Cilj rada i jeste ispitivanje stavova roditelja, kako bi se uvidio njihov odnos prema integrativnom postupku. Pored stava, postaje očigledan i smjer edukacije u kojem treba ići kako bi se uticalo na objektivnost i pozitivnost stavova roditelja djece redovne populacije prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja. Pošto su u uzorku zastupljeniji roditelji nastanjeni i u urbanoj i u ruralnoj sredini, daje se na uvid i da li postoji statistički značajna razlika između stavova ove dvije sredine.

Ključne riječi: stavovi, roditelji djece redovne populacije, integracija, djeca s posebnim potrebama, urbana sredina, ruralna sredina.

UVOD

Kako to Dervišbegović (1997; prema Mešalić, 2004) navodi „integracija je pravo a ne prednost.“ Imajući u vidu modele odgoja i obrazovanja djece s posebnim potrebama koji su se protezali kroz istoriju, zapazimo da smo danas u socijalnom modelu pristupa ovoj stavci. Naime, nakon medicinskog modela i modela deficita 90-ih godina XX vijeka nastupio je socijalni model, prvo u skandinavskim zemljama a zatim i u ostalim zemljama evropskog kontinenta. U socijalnom modelu termin djeca s posebnim potrebama podrazumjeva nadarene učenike, učenike s teškoćama u razvoju i učenike s teškoćama u učenju (Mešalić, 2004). Ovaj termin je manje pežorativan i manje stigmatizirajući od prethodnih termina korištenih prije početka socijalnog modela.

Integracija podrazumjeva kreiranje takvih uslova za djecu s posebnim potrebama, koji će osigurati u svakom konkretnom slučaju najmanje restriktivnu okolinu za njihov razvoj otvarajući tako niz alternativa na odgojno-obrazovnom kontinuumu uz osiguranje protočnosti sistema, pri čemu ima prednost kad god je to moguće i opravdano, smještaj takve djece u redovne odgojno-obrazovne ustanove uz istovremeno kreiranje subjektivnih i objektivnih pretpostavki za njihovo prihvatanje, edukaciju, rehabilitaciju i njihovo socijalno povezivanje sa socijalnom sredinom u koju su smještene. Pored ovoga, potrebno je poštovati zahtjev da je odgojno-obrazovna integracija samo sredstvo šire socijalne integracije koja se ostvaruje u skladu sa principom konvergencije i otklanjanjem segregacijskih mehanizama koji još uvijek djeluju i mogu djelovati u široj socijalnoj sredini. Ovako shvaćena integracija je cilj, proces i organizacijski sistem koji se postepeno ostvaruje (Mešalić, 2004). Kao što se da vidjeti iz prethodnog navoda integracija nije samo adaptacija djeteta s posebnom potrebom u socijalni sistem.

Ako je integracija u stvari dvosmjerna adaptacija, to je proces otvoren i povezan sa prepoznavanjem i prihvatanjem identiteta djeteta (Canevaro, 1983, prema Mešalić 2004). Tu se prije svega misli na angažovanje svake stavke socijalnog sistema. Naime, integraciju je nemoguće ostvariti bez povoljne okoline za ostvarivanje posebnih potreba djeteta. O povoljnoj

okolini kao preduslovu razvoja djeteta govori i Teorija ekoloških sistema (Bronfenbrenner, 1979). Po ovoj teoriji svaki sistem društva (mikro, mezo, egzo i makrosistem) utiče, direktno ili indirektno na biopsihosocijalni razvoj. U mezosistem spadaju roditelji, vršnjaci i odgojno-obrazovne institucije. Ove stavke imaju veliki uticaj na mikrosistem (dijete i dijada, odnosno odnos djeteta i bliske osobe djetetu). Samim tim, stavovi osoba bliskih djetetu su od velikog značaja za uspjeh integracije. Te osobe su kako roditelji samog djeteta s intelektualnom teškoćom tako i roditelji djece redovne populacije, koja pohađaju školu po redovnom planu i programu, a u kojoj se vrši ili je u planu sprovođenje integracije.

1. PLANIRANJE ISTRAŽIVANJA

Kao što je navedeno u uvodu, roditelji su važan dio školovanja djece. Bilo da se radi o određenom djetetu, ili djeci koja su sa određenim dio odgojno-obrazovnog procesa. Roditelj je osoba koja najviše utiče na formiranje stavova samog djeteta, tako da su njihovi stavovi od velike važnosti u integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja. Predmet ovog istraživanja jeste upravo ispitivanje stavova roditelja djece redovne populacije prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja.

1.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog rada jeste utvrđivanje stavova roditelja djece redovne populacije prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja. Pored toga, utvrditi da li varijabla sredine (urbana ili ruralna) u kojoj roditelj boravi ima uticaja na formiranje stavova.

1.2. Hipoteza i podhipoteza

Iz određivanja cilja istraživanja prizilazi hipoteza da su stavovi roditelja djece redovne populacije prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja pozitivni. Iz date hipoteze prizilazi i podhipoteza da postoji statistički značajna razlika između stavova roditelja djece redovne populacije nastanjenih u ruralnoj sredini i stavova roditelja djece redovne populacije nastanjenih u urbanoj sredini.

1.3. Zadaci u istraživanju

Za sprovođenje ovog istraživanja neophodno je sprovođenje i relizovanje sledećih zadataka:

1. opis i definisanje problema istraživanja
2. izbor odgovarajuće literature
3. određivanje ciljeva istraživanja
4. definisanje hipoteza istraživanja
5. izbor uzorka ispitanika
6. izbor mjernog instrumenta
7. prikupljanje podataka
8. obrada podataka
9. interpretacija rezultata

1.4. Ograničenja u sprovođenju istraživanja

Ograničenje istraživanja se ogleda u neinformisanosti roditelja o terminologiji vezanoj za integraciju i djecu s posebnim potrebama. Takođe, i u nedovoljnom poznavanju zakona o istim.

2. PRIKUPLJANJE PODATAKA

2.1. Izvor podataka

Izvor podataka je primaran, i to kroz skalu stavova o integraciji dobivenim od strane roditelja djece redovne populacije i to u skladu s postavljenim ciljem istraživanja.

2.2. Uzorak ispitanika

Uzorak je prikupljen klaster metodom (uzorak grupe) na području opštine Bratunac. Naime, populacija djece u ruralnoj sredini je izuzetno mala, tako da je ova metoda jedina doslijedna. Uzeto je jedno odjeljenje, smješteno u Osnovnoj školi „Branko Radičević“ u gradu i područna odjeljenja, iste škole, u selima Polom i Osamsko. Ukupan broj ispitanika je 50. 25 u urbanoj i 25 u ruralnoj sredini.

2.3. Mjerni instrumenti

Za prikupljanje podataka potrebnih za sprovođenje cilja istraživanja korištena je skala stavova roditelja djece redovne populacije prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem obrazovanja. Mjerni instrument je kreiran za potrebe ovog istraživanja, zahvaljujuci intervjuima obavljenim sa roditeljima iz navedenih skola. Skala sadrži 20 tvrdnji vezanih za ostvarivanje cilja istraživanja. Za svaku tvrdnju su ponuđeni odgovori koji su grupisani u tri kategorije:

1. slažem se
2. ne slažem se
3. neodlučno.

Ispitanik bira jedan od tri ponuđena odgovora za svaku tvrdnju.

2.4. Način prikupljanja podataka

Samom činu prikupljanja podataka prethodila je posjeta školi i razgovor sa direktorom i učiteljicama/ma odjeljenja odabranim za uzorak. Zatim, određivanje vremena za sprovođenje skale. Prije samog čina popunjavanja, obavljeno je upoznavanje o cilju i problemu istraživanja.

2.5. Mjerne skale

Za potrebe ovog rada primjenjena je intervalna skala. Za svaku tvrdnju o određenom stavu pridružuju se brojevi mjernim svojstvima elementata skupova. Jednake razlike brojeva predstavljaju jednake razlike mjernog svojstva. Na skali ne postoji apsolutna nula.

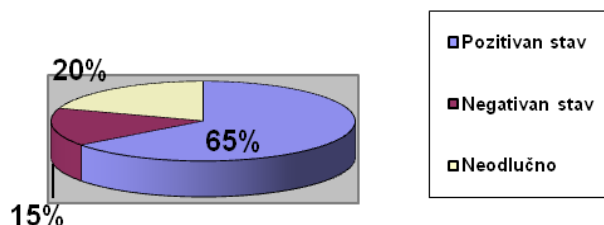
3. STATISTIČKA ANALIZA I REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. Deskriptivna statistika

Ispitivanje je sprovedeno na uzorku od 50 ispitanika, roditelja djece redovne populacije, na području opštine Bratunac. 25 je iz ruralnog područja, a drugih 25 iz urbanog.

Na grafikonu 1 su prikazani rezultati o opštem stavu (pozitivan – negativan) roditelja djece redovne populacije, ispitanika ruralne sredine, prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja.

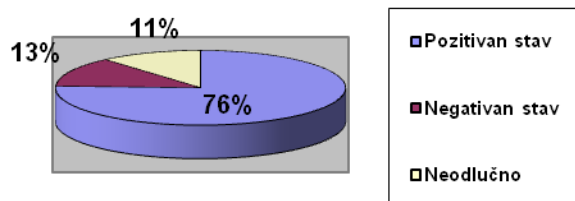
Ruralna sredina

Grafikon 1. Distribucija odgovora ispitanika ruralne populacije prema integraciji

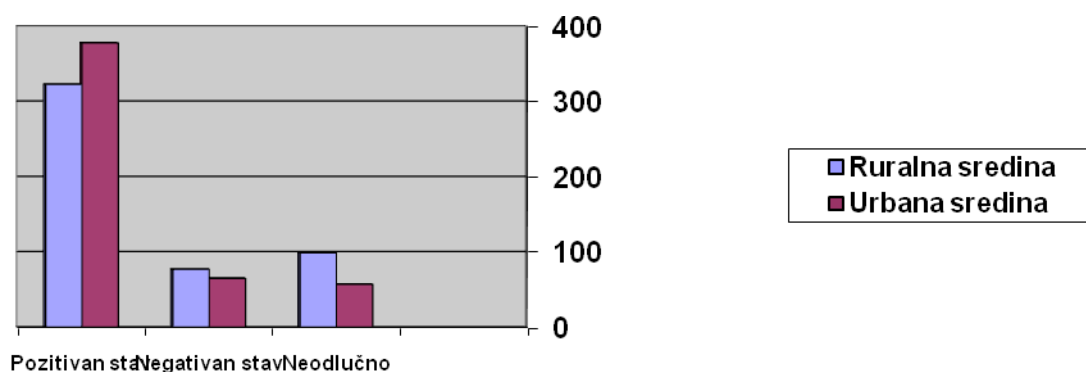
Na grafikonu 2 su prikazani rezultati o opštem stavu (pozitivan – negativan) roditelja djece redovne populacije, ispitanika urbane sredine, prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja.

Urbana sredina

Grafikon 2. Distribucija odgovora ispitanika urbane populacije prema integraciji

Na slici 1 je prikazan ukupan broj biranih stavova vezanih za tvrdnje date u skali, od strane ukupnog broja ispitanika (urbana i ruralna sredina).

Slika 1. Ukupan broj biranih stavova o integraciji ispitanika ruralne i urbane sredine

Kako su za svaki pozitivan stav o određenoj varijabli dat broj bodova koji iznosi 3, negativan – 2 i za neodlučan stav 1, tako je i najveći mogući broj bodova, pošto varijabli ima 20, iznosi 60, a najmanji iznosi 20. Samim tim deskriptivna statistika za ruralnu sredinu izgleda ovako:

Tablica 1. Deskriptivna statistika stavova ispitanika ruralne sredine

<i>Ruralna sredina</i>	
Aritm. sredina	48.92
Standardna greška	1.35882302
Medijana	51
Modalna vrijednost	52
Standardna devijacija	6.7941151
Uzročna varijansa	46.16
Kurtoza (spljoštenost, zaobljenost)	2.41789292
Koefic. asimetrije (nagnutost)	-1.216539
Raspon (interval varijacije)	32
Minimalna vrijednost	28
Maksimalna vrijednost	60
Ukupan zbir	1223
Broj ispitanika	25

Tablica 2. Deskriptivna statistika stavova ispitanika urbane sredine

<i>Urbana sredina</i>	
Aritm. sredina	52.84
Standardna greška	0.684787072
Medijana	54
Modalna vrijednost	50
Standardna devijacija	3.423935358
Uzročna varijansa	11.72333333
Kurtoza (spljoštenost, zaobljenost)	-1.290072808
Koefic. asimetrije (nagnutost)	-0.088960521
Raspon (interval varijacije)	11
Minimalna vrijednost	47
Maksimalna vrijednost	58
Ukupan zbir	1321
Broj ispitanika	25

3.2. Testiranje hipoteze

Jedan od zadataka istraživanja jeste utvrđivanje hipoteze, tj da li postoji statistički značajna razlika između stavova o integraciji, i to roditelja djece redovne populacije urbane i ruralne sredine. Hipoteza je provjerena uz pomoć t – testa.

Tablica 3. Rezultati obrade t – testom

t-Test

	<i>Ruralna sredina</i>	<i>Urbana sredina</i>
Aritm. sredina	48.92	52.84
Varijansa	46.16	11.72333333
Posmatrano	25	25
Udružena varijansa	28.94166667	
Hipotetička razlika aritm.sredine	0	
Stepen slobode	48	
t vrijednost	-2.576198392	
P(T<=t) one-tail	0.006560942	
t Critical one-tail	1.677224197	
P(T<=t) two-tail	0.013121883	
t Critical two-tail	2.010634722	

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I PREPORUKE

Istraživanje je pokazalo da su stavovi roditelja djece redovne populacije urbane i ruralne sredine prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja pozitivni, jer su se prosječne vrijednosti ispitanika na najvećem broju čestica Skale stavova roditelja djece osnovnoškolskog uzrasta redovne populacije o integraciji djece s posebnim potrebama u redovne škole. Aritmetička sredina vrijednosti odgovora roditelja sa mjestom boravka u ruralnoj sredini iznosi 48, 92, dok je kod roditelja urbane sredine aritmetička sredina 52, 84 od maksimalnih 60.

Istraživanje je pokazalo da se može prihvatiti hipoteza, i to da su stavovi roditelja djece redovne populacije prema integraciji djece s posebnim potrebama u redovni sistem odgoja i obrazovanja su pozitivni. Kada govorimo o testiranju podhipoteze, i to da postoji statistički značajna razlika između stavova roditelja djece redovne populacije nastanjenih u ruralnoj sredini i stavova roditelja djece redovne populacije nastanjenih u urbanoj sredini, uz pomoć t – testa je ova hipoteza opovrgnuta i došlo je se do zaključka da ne postoji statistički značajna razlika između stavova roditelja urbane i ruralne populacije.

Očigledna je bolja obavještenost roditelja djece redovne populacije iz urbane sredine, samim tim je i aritmetička sredina ovog poduzorka veća. Stavovi roditelja iz ruralne sredine su manje pozitivni i više neodlučni. Pokazuje se potreba informisanja i edukacije upravo ruralnih sredina (područnih škola). Edukacija, kako ka terminologiji, tako treba da bude usmjerena i ka ciljevima i svrsi integracije.

5. LITERATURA

1. Defektološki leksikon (1999). Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Beograd
2. Bronfenbrenner U. (1979): The ecology of human development. Experiments by nature and design. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
3. Klaić B. (1989): Rječnik stranih riječi. Nakladni zavod Matice Hrvatske. Zagreb
4. Mešalić Š., Mahmutagić A., Hadžihasanović H.(2004): Edukacija i socijalizacija učenika usporenog kognitivnog razvoja. Univerzitet u Tuzli. Defektološki fakultet. Tuzla.
5. Mejovšek M. (2003): Uvod u metode znanstvenog istraživanja. Naklada Slap. Jastrebarsko

6. Petz B. (1997): Osnovne statističke metode za nematematičare. Naklada Slap. Jastrebarsko